

บทบรรณาธิการ

วารสารพัฒนศาสตร์ วิทยาลัยพัฒนศาสตร์ ป๋วย อึ๊งภากรณ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 ฉบับส่งท้ายปลายปี 2567 นี้ มีบทความรวม 10 เรื่องที่ผ่านการพิจารณาอย่างเข้มข้นจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับบทความ โดยกองบรรณาธิการหวังเป็นอย่างยิ่งว่าบทความที่เผยแพร่สู่ผู้อ่านในฉบับนี้ จะมีคุณค่าต่อการสร้างสรรค์ พัฒนา แลกเปลี่ยนแนวคิดและนำเสนอองค์ความรู้ใหม่จากงานวิจัยและงานวิชาการที่ผู้เขียนบทความทุกเรื่องตั้งใจส่งต่อให้ผู้อ่านทุกท่าน

บทความเรื่องแรก “การดำรงชีพของผู้ค้าและแรงงานข้ามแดนไทย-มาเลเซียกับสถานการณ์โรคโควิด-19” โดย ชลิตา บัณทวงศ์ ที่ได้ศึกษาทำความเข้าใจชาวมลายูมุสลิมชายแดนใต้ที่ดำรงชีพในมาเลเซียทั้งการศึกษาสภาพชีวิตและลักษณะการดำรงชีพ ผลกระทบและลักษณะการปรับตัวและการจัดการผลกระทบของผู้ดำรงชีพข้ามแดนช่วงก่อนการเกิดสถานการณ์โรคโควิด-19 ผ่านการใช้โน้ตบุ๊กการดำรงชีพ แนวคิดว่าด้วยการเคลื่อนย้ายแนวทางการศึกษาพื้นที่ชายแดนในทางมานุษยวิทยา และแนวทางการศึกษาอารมณ์/ความรู้สึกของกลุ่มคนชายขอบและเปราะบางมาเป็นกรอบคิดในการศึกษา ที่ก่อให้เกิดองค์ความรู้ว่าด้วยสภาพชีวิตที่เปราะบางและดำรงอยู่ “นอกระบบ” หรืออย่าง “ไม่เป็นทางการ” ของผู้ที่ดำรงชีพข้ามแดนไทย-มาเลเซีย ที่เป็นชาวมลายูมุสลิมจากจังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่สัมพันธ์กับปัจจัยเชิงโครงสร้างที่หมายถึงนโยบายและภาคปฏิบัติของรัฐในการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ในฐานะพื้นที่ไม่สงบ ตลอดจนการจัดการและควบคุมชายแดนและผู้คนที่เคลื่อนย้ายข้ามแดน และองค์ความรู้ว่าด้วยผลกระทบหรือความเดือดร้อนจากการจัดการโควิด-19 ของรัฐไทยและมาเลเซียที่มีต่อผู้ดำรงชีพข้ามแดนชาวมลายูมุสลิมชายแดนใต้ ในช่วงเวลาที่รัฐมีอำนาจเบ็ดเสร็จในการจัดการกับวิกฤติการณ์โควิด-19 ทั้งในการควบคุมการข้ามแดน การเดินทาง และการกักโรค และการช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ ตลอดจนผลที่เกิดขึ้นต่อผู้ดำรงชีพข้ามแดนจากการใช้อำนาจนี้

บทความเรื่องต่อมา “ความเป็นผู้ประกอบการของชาวนารุ่นใหม่ใน จ.อุบลราชธานี” โดย เนตรดาว เถาถวิล ที่ถ่ายทอดองค์ความรู้ใหม่ในเรื่องการเกิดขึ้นของชาวนาผู้ประกอบการรุ่นใหม่ในชนบทอีสาน ที่นับเป็นตัวแสดงหน้าใหม่ (new rural actors) ที่มีความสำคัญต่อความอยู่รอดของภาคเกษตรกรรมและชนบทไทย จากความเป็นรุ่นใหม่ที่น่าสนใจ ให้ความสำคัญและสามารถประยุกต์ใช้เทคโนโลยี นวัตกรรมและการตลาดทางเลือกใหม่มาใช้กับความรู้ภูมิปัญญาดั้งเดิมเพื่อทำให้การทำเกษตรกรรมและธุรกิจฟาร์มสามารถปรับตัวได้ในท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงของสังคมเกษตรกรรมที่หันมาเน้นเกษตรแบบใช้ทุน

บทความที่สามเป็นเรื่อง “นวัตกรรมสังคมกับการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากของไทย” โดย สุนทร คุณชัยมั่ง และ ธัชกร ธิติลักษณ์ ผู้เขียนได้ศึกษาองค์กรนวัตกรรมสังคมที่จัดตั้งขึ้นหลังวิกฤติทางการเงิน 2540 ซึ่งเป็นช่วงเศรษฐกิจฝืดผวนหรือซบเซา โดยกล่าวถึงปัจจัยที่นำไปสู่การสร้างความสำเร็จ กลไกและกระบวนการสร้างสรรค์นวัตกรรมสังคมในพื้นที่ชุมชนตามแนวทางของการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพึ่งตนเอง ที่ค้นพบโอกาสที่

เหมาะสมของนวัตกรรมสังคมที่เกิดขึ้นในพื้นที่ชุมชนที่ไม่ใช่ศูนย์กลางของระบบเศรษฐกิจโดยรวม ซึ่งเป็นพื้นที่ที่เปิดโอกาสสำหรับนวัตกรรมสังคมทุกประเภททุกรูปแบบโดยมีกระบวนการสร้างสรรค์ที่แตกต่างกันไปตามการมุ่งเน้นขององค์กรชุมชน

เรื่องต่อมาเป็นบทความที่พัฒนาจากงานวิจัยที่ได้รับรางวัลผลงานวิจัยดีมาก บทความเรื่อง “การสร้างระเบียบและการตอบโต้วาทกรรมว่าด้วยที่ดินระหว่างรัฐและขบวนการเกษตรกรรายย่อย” โดยเฉลิมชัย วัดจิ่ง ที่ได้เปิดเผยถึงอำนาจทางวาทกรรมที่ดำรงอยู่ในสังคมโดยเฉพาะด้านที่ดินที่สังคมยังคงมีโครงข่ายทางวาทกรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาและกำหนดการจัดการทรัพยากรด้านต่าง ๆ ที่สังคมไทยยังคงต้องทำความเข้าใจและดำเนินการศึกษาที่จะนำไปสู่การสร้างทางออกหรือแนวทางการพัฒนาที่เป็นธรรมและเป็นรูปธรรมในการจัดการทรัพยากรทางธรรมชาติ ซึ่งจะส่งต่อไปยังบทความเรื่องต่อไปที่จะทำให้ผู้อ่านได้เห็นภาพของการจัดการพื้นที่สาธารณะที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับผู้คนในสังคม ผ่านบทความต่อมา

บทความเรื่องที่ห้า “การจัดการพื้นที่สาธารณะแบบมีส่วนร่วมเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหารของชุมชนบ้านละลมไผ่ ตำบลจันตุม อำเภอพลับพลาชัย จังหวัดบุรีรัมย์” โดยวิศวมาศ ปาลสาร ที่เล่าถึงองค์ความรู้การจัดการพื้นที่สาธารณะแบบมีส่วนร่วมของชุมชนที่ส่งเสริมสิทธิชุมชนซึ่งเป็นข้อตกลง กฎ เกณฑ์ทางสังคมที่พัฒนาให้กลุ่มคนร่วมกันจัดการทรัพยากร การจัดการทางเศรษฐกิจและสังคมผ่านการบริหารจัดการร่วมกัน และเมื่อกล่าวถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนที่จะนำไปสู่การพัฒนาโดยชุมชนนั้นจึงเชื่อมโยงไปยังบทความเรื่องต่อไป

บทความเรื่องที่หก “การติดตามประเมินผลการใช้กระบวนการ: การพัฒนาที่ขับเคลื่อนโดยชุมชนเป็นหลัก (Community-Driven Development: CDD) ในโครงการสนับสนุนชุมชนท้องถิ่นเพื่อฟื้นฟูชายแดนภาคใต้ ระยะขยาย (ช.ช.ต.)” โดย พิรพัฒน์ โกศลศักดิ์สกุล, อัสริย์ แดเบา และ ฮัมดี เจะเฮาะ ที่ได้ศึกษากระบวนการพัฒนาที่นำไปใช้ในพื้นที่ชายแดนใต้ โดยโครงการสนับสนุนชุมชนท้องถิ่นเพื่อฟื้นฟูชายแดนใต้ ระยะขยาย (ช.ช.ต.) ที่ใช้แนวทางการพัฒนาที่ขับเคลื่อนโดยชุมชนเป็นหลักเพื่อเพิ่มความไว้วางใจของชุมชนและความเชื่อมั่นระหว่างรัฐกับชุมชนนั้นจำเป็นต้องเน้นกระบวนการที่ให้อำนาจการดูแลแผนงานและทรัพยากรในการลงทุนโครงการพัฒนาท้องถิ่นแก่องค์กรชุมชน และต้องคำนึงถึงปัจจัยที่มีผลต่อความเชื่อมั่นภายในชุมชนและความเชื่อมั่นของชุมชนกับรัฐท้องถิ่น ได้แก่ ปัจจัยศาสนา บทบาทในชุมชนและความถี่ของการเข้าร่วมงานโครงการ ช.ช.ต. จากบทความเรื่องนี้ส่งต่อไปยังประเด็นสำคัญของการพัฒนาอัตลักษณ์ของคนในสังคมใน

บทความเรื่องที่เจ็ด “การศึกษาอัตลักษณ์และการโต้ตอบทางสังคมของนักเรียนที่มีคุณแม่วัยใสในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก” โดยณฤมล วรรณศรี และ ศานิตย์ ศรีคุณ ที่เสนอถึงอิทธิของครอบครัว การเรียนรู้ผ่านกระบวนการทางสังคม การสะท้อนตัวตนในบริบททางสังคมที่แตกต่าง รวมถึงการสนับสนุนทางอารมณ์และการชี้นำที่ชัดเจนมีผลสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาอัตลักษณ์และพัฒนาพฤติกรรมทางสังคมที่เหมาะสม จากประเด็นดังกล่าวนี้ส่งต่อไปยังบทความเรื่องต่อไปที่ได้ศึกษาถึงสภาพการมีส่วนร่วมของครอบครัว สถานศึกษาและชุมชนในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย

บทความเรื่องที่เปิด “การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมแบบสามเส้าไร้พรมแดน (ครอบครัว สถานศึกษา และชุมชน) เพื่อส่งเสริมพัฒนาการของเด็กปฐมวัยในจังหวัดมหาสารคาม” โดย รุ่งลาวัลย์ ละอาคา อรุณช วงศ์วัฒนาเสถียร พิระพร รัตนเกียรติ ฤกษ์กนก ดวงชาทม วรณษา โสภานะ และพวงเพชร วงศ์ทิพย์ ที่เปรียบเทียบพัฒนาเด็กปฐมวัยในบริบทของฐานการรวมพลังของชุมชนดังกล่าวกับเสาไฟฟ้าที่ทำงานอย่างสมดุล เطاءเทียมและทำหน้าที่เป็นฐานของการสร้างพลังให้เกิดการขับเคลื่อนอย่างสมดุล ทั้งการร่วมแรงร่วมใจ ร่วมให้ภูมิปัญญา ร่วมจัดหาทรัพยากร และร่วมวางแผน ปฏิบัติ ประเมิน สะท้อนผล สุดท้ายคือการร่วมกันทำอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดการพัฒนาเด็กปฐมวัยที่นับเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่สำคัญของชาติอย่างยั่งยืน

บทความส่งท้ายอีกสองเรื่องต่อมา เป็นบทความวิชาการ เรื่องที่เก๋ “ท่านเด็ดดอกไม้ทิ้งจะยิ่งบาน?: โครงสร้างโอกาสทางการเมืองและการเกิดขึ้นของขบวนการนักศึกษาในฮ่องกง ไต้หวัน และไทย” โดย วสุชน รักษ์ประชาไท และ บัณฑิต มนต์ลักษณ์ ที่ผู้เขียนมุ่งอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างโอกาสทางการเมืองกับการก่อเกิด เติบโต และถดถอยของขบวนการนักศึกษาโดยใช้การศึกษาในเชิงเปรียบเทียบสามกรณี ได้แก่ ขบวนการนักศึกษาในฮ่องกง ไต้หวัน และไทย ในช่วงปี 2550 – 2563 มาวิเคราะห์ภายใต้แนวทางการศึกษาโครงสร้างโอกาสทางการเมืองที่ส่งผลต่อขบวนการเคลื่อนไหวทั้งในส่วนที่เป็นอุปสรรคและความสำเร็จ รวมถึงโอกาสสำคัญที่ส่งผลให้นักศึกษาหรือคนรุ่นใหม่เติบโตดุจดังดอกไม้ที่ผลิบาน และจากการเติบโตของนักศึกษาในโครงสร้างที่เปลี่ยนแปลงไป ครูผู้ต้องจัดกระบวนการเรียนรู้ในยุคปัจจุบันจึงต้องมีการปรับเปลี่ยนกระบวนการให้สอดคล้องกับการเป็นสังคมดิจิทัลให้มากยิ่งขึ้น ในบทความเรื่องสุดท้าย

บทความเรื่องที่สิบ “กระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูยุคใหม่ตามแนวคิดพลเมืองดิจิทัล: ญูแจสู่การเตรียมความพร้อมสำหรับโลกอนาคต” โดย วรพล ศรีเทพ และ นรินทร์ วัฒนบัญชา ได้นำเสนอกระบวนการ NEO-COACH ที่ออกแบบมาเพื่อส่งเสริมทักษะและคุณลักษณะที่จำเป็นให้กับเยาวชนเพื่อให้พวกเขาประสบความสำเร็จในสภาพแวดล้อมของโลกยุคใหม่ที่มีการเปลี่ยนแปลงไม่หยุดยั้ง

บทความทั้งสิบเรื่องที่กองบรรณาธิการได้เลือกสรรอย่างตั้งใจทั้งในเชิงความสอดคล้องกับสถานการณ์ความต้องการและบริบททางสังคมที่มีความหลากหลาย รวดเร็วและท้าทาย เราได้รับความกรุณาจากผู้ทรงคุณวุฒิทั้งสามสิบท่านที่พิจารณาให้ข้อเสนอแนะแนวทางการปรับปรุงเนื้อหาให้มีความเข้มข้น กระชับ และสอดคล้องกับขอบเขต เป้าหมายและวัตถุประสงค์ของวารสารฯ ทุกประการ กองบรรณาธิการขอขอบคุณผู้เขียน ผู้อ่านและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานทุกท่านที่ให้ความสำคัญต่อการเผยแพร่ผลงานวิชาการและองค์ความรู้ใหม่ในด้านสังคมศาสตร์ที่จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาและการจุดประกายองค์ความรู้ใหม่ให้วงวิชาการด้านสังคมศาสตร์พัฒนาก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง และเนื่องในโอกาสส่งท้ายปี 2024 มุ่งสู่ปี 2025 ที่โลกและสังคมยังคงมีความท้าทายต่อทิศทางการพัฒนา เราจึงหวังเป็นอย่างยิ่งว่าทุกท่านจะมีความสุข มีพลัง และร่วมสร้างสรรค์ผลงานวิชาการดีดีเผยแพร่สู่สังคมร่วมกันต่อไป “สวัสดีปีใหม่ ด้วยความขอบคุณยิ่ง”

จิตาร์ตัน ศักดิ์วีระกุล

บรรณาธิการ